

**«Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша және «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша**

**ҚОРЫТЫНДЫ**

Заң жобаларының реттеу мәні Қазақстан Республикасы Конституциясының 61-бабы 3-тармағының 1) тармақшасында көрсетілген қоғамдық қатынастарға сәйкес келеді.

Мемлекет басшысының 2021 жылғы 1 қыркүйектегі «Халық бірлігі және жүйелі реформалар - ел өркендеуінің берік негізі» атты Жолдауын іске асыру жөніндегі жалпыұлттық іс-шаралар жоспарының 88-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасы Президентінің 2022 жылғы 2 ақпандағы №802 Жарлығымен Қазақстан Республикасының сыбайлас жемқорлыққа қарсы саясатының 2022-2026 жылдарға арналған тұжырымдамасы және оны іске асыру жөніндегі іс-қимыл жоспары бекітілді.

Заң жобалары көрсетілген құжаттарды іске асыру мақсатында әзірленді. Осы заң жобалары бойынша мынадай ұсыныстар бар:

**I. «Қазақстан Республикасының кейбір заңнамалық актілеріне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» жобасы бойынша**

Пара талап ету өзінің заңдық белгілері бойынша көп жағдайда ҚК-нің 366-бабының 3-бөлігінде көзделген параны қорқытып алушылық *(бірақ толық емес)* сәйкес келеді. Пара талап ету іс жүзінде пара алудың объективтік жағының бөлігі болып табылады. 366-1-баптың ұсынылған редакциясында осы әрекеттерді ажыратуға арналған критерийлер жоқ. Осыған байланысты заңнамалық коллизия туындап қана қоймай, сонымен бірге құқық қолданудағы маңызды проблемаларды да болжауға болады. Оған қоса, БҰҰ-ның 2003 жылғы Сыбайлас жемқорлыққа қарсы Конвенция пара талап етуді криминализациялау қажеттілігі туралы ережелерді қамтымайды. Жоғарыда баяндалғанға байланысты, пара талап етуді криминализациялаудан бас тартқан орынды деп пайымдаймыз.

Заң жобасында пара талап еткені үшін жауапкершілік сақталған жағдайда мыналарды ескеру қажет:

Пара талап ету өтініштей емес, үлкен қоғамдық қауіптілікке ие. Пара талап ету оның өтінішінен гөрі қоғамдық қауіпке ие. Осыған байланысты 366-1-баптың әртүрлі бөліктері бойынша пара алу туралы өтініш пен талапты 3-бөлімде пара алу үшін жауапкершілікті көздеп, осы әрекеттің сипаты мен қоғамдық қауіптілік дәрежесіне сәйкес жазаны белгілеу қажет болып көрінеді.

2. 367-1-бабы бойынша:

1) Параның **«ұсынысы»** және **«уәдесі»** ұғымдары (367-1-бапқа ескертпенің 1-бөлігі) БҰҰ және ЭЫДҰ стандарттарына сәйкес келтірілсін.

2) 367-1-баптың 2-тармағының 2) тармақшасындағы **«осы бапта көзделген әрекетті жасаған»** деген сөздер **«пара беруге уәде берген»** деген сөздермен ауыстырылсын, өйткені қорқыту және пара талап ету пара беруші тарапынан пара ұсынуға бастамашылық жасауды болдырмайды.

3. **«Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы»** Заңның 1-бабының б) тармақшасында көзделген сыбайлас жемқорлық ұғымын қолданыстағы редакцияда қалдыру ұсынылды, өйткені артық егжей-тегжей қажет емес, оның мағыналық жүктемесі жоқ. Сыбайлас жемқорлық ұғымы барынша жалпылануы тиіс.

4. **«Дербес деректер және оларды қорғау туралы»** Қазақстан Республикасының Заңында Заңның **міндеттері** ашылмаған. **«Құқықтық актілер туралы»** Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабының 1-тармағына сәйкес заңдарда тиісті саланы (саланы) реттеудің негізгі мақсаттары, міндеттері, қағидаттары, құзыреттері мен өкілеттіктері белгіленеді. Осы норманы осы заң жобасында іске асыруды ұсынамыз.

5. **«Құқық қорғау қызметі туралы»** Қазақстан Республикасының Заңында Заңның **мақсаттары мен міндеттері** ашылмаған. **«Құқықтық актілер туралы»** Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабының 1-тармағына сәйкес заңдарда тиісті саланы (саланы) реттеудің негізгі мақсаттары, міндеттері, қағидаттары, құзыреттері мен өкілеттіктері белгіленеді. Осы норманы осы заң жобасында іске асыруды ұсынамыз.

6. **«Жедел-іздістіру қызметі туралы»** Қазақстан Республикасының Заңында Заңның мақсаттары ашылмаған. **«Құқықтық актілер туралы»** Қазақстан Республикасы Заңының 24-бабының 1-тармағына сәйкес заңдарда тиісті саланы (саланы) реттеудің негізгі мақсаттары, міндеттері, қағидаттары, құзыреттері мен өкілеттіктері белгіленеді. Осы норманы осы заң жобасында іске асыруды ұсынамыз.

**II. «Қазақстан Республикасының Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексіне сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері бойынша өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы»** Қазақстан Республикасы Заңының жобасы бойынша.

1. 44-баптың бірінші бөлігінің бірінші абзацында **«әкімшілік айыппұл»** деген сөздерді алып тастауды ұсынамыз, өйткені **«бағалы қағаздар»** «мүлік» ұғымына кіреді.

2. 439-баптың бірінші бөлігінің бірінші абзацының жаңа редакциясы **«әкімшілік»** деген сөзбен толықтырылды, осыған байланысты осы баптың атауы **«факті»** деген сөзден кейін **«Әкімшілік»** деген сөзбен толықтырылсын.

3. 676-бап бойынша **«жеке тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы беруі»**.

Осы баптың бірінші бөлігінде **«егер бұл әрекеттерде қылмыстық жазаланатын іс-әрекеттің белгілері болмаса,»** нормасы болғандықтан, бұл баптың диспозициясы, біздің ойымызша, жобаның Қылмыстық кодексінің 247-1-бабының диспозициясымен сәйкес келуі керек.

Сонымен бірге, ӘҚБтК бойынша жауапкершілік субъектілерінің тізбесі ҚК-ге қарағанда кеңірек болуы тиіс деп санаймыз, өйткені ӘҚБтК бойынша жауапкершілік онша қатал емес.

4. 677-баптарда **«Заңсыз материалдық сыйақы алу»** деген сөздерден кейін ҚК-нің 247-бабының диспозициясына ұқсас **«жеңілдіктер немесе қызметтер»** деген сөздерден кейін **«мүліктік сипаттағы»** деген сөздермен толықтырылсын.

5. «Заңды тұлғалардың заңсыз материалдық сыйақы немесе өзге де мүліктік пайда беруі» деген 678-баптың бірінші бөлігінде **«егер бұл әрекеттерде қылмыстық жазаланатын іс-әрекет белгілері болмаса»** деген сөздерді алып тастауды ұсынамыз.

ӘҚБтК-нің бұл бабы заңды тұлғалардың жауапкершілігін көздейтіндіктен, қылмыстық жазаланатын іс-әрекетке сілтеме заңды емес, өйткені қылмыстық жауапкершілік тек жеке тұлғаларға қатысты көзделген. *(жобаның ҚР ҚК 247-1-бабын қараңыз).*

Сондай-ақ, 678-баптың бірінші бөлігінде және осы баптың 1-тармағында біз **«бағалы қағаздар,»** деген сөздерді алып тастауды ұсынамыз, өйткені бағалы қағаздар «мүлік» ұғымына кіреді.